

Polná (okr. Jihlava)

„Pod Horou“, „Pod Spravedlností“.

Pozdní paleolit, mezolit. Sídliště. Povrchový sběr. Průzkum.

Uložení nálezu: Městské muzeum Polná, část dočasně u nálezu.

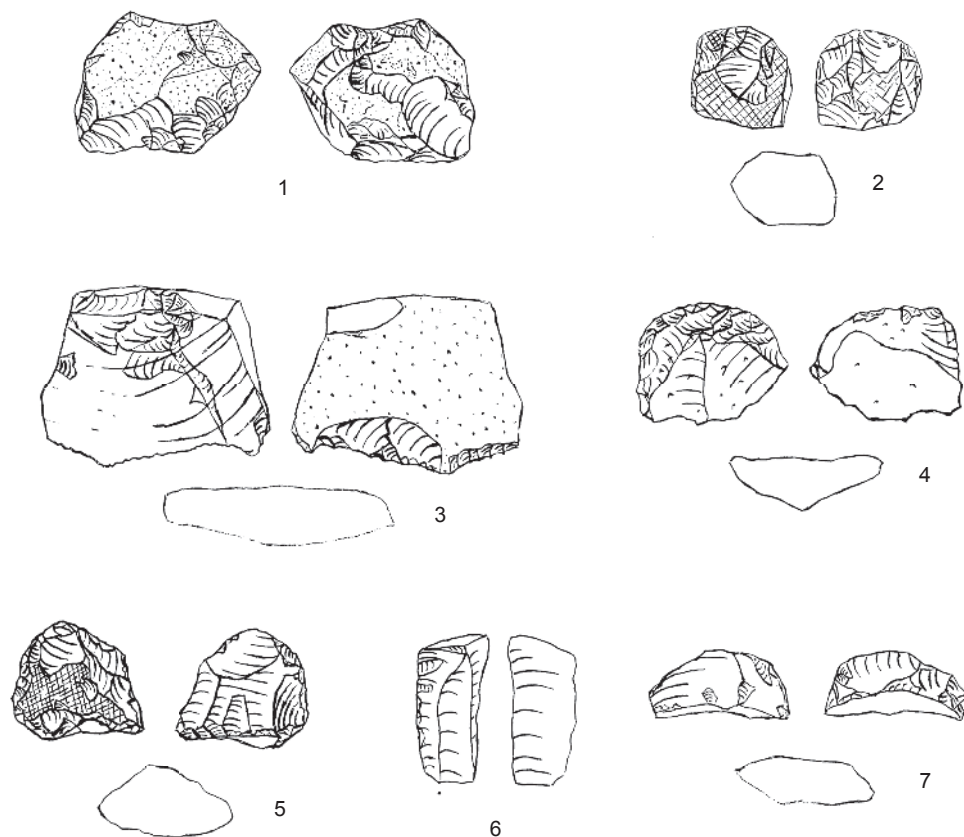
Lokalizace: WGS-84: 49.4741767N, 15.7308408E, 49.4918853N, 15.7343972E

Na katastru Polné objevil v roce 2019 M. Švec dvě lokality, které lze rámcově datovat do pozdního paleolitu nebo mezolitu. Polná se nachází na západní straně Českomoravské vrchoviny, v Havlíčkobrodské pahorkatině, v povodí Sázavy s průměrnou nadmořskou výškou 521 m. Okolí Polné je tvořeno magmatickými a metamorfními jednotkami moldanubika.

Lokalita Polná 1 se nachází v trati „Pod Horou“, na severozápadním až jižním svahu Celenského kopce (vrchol 553 m n. m.) v nadmořské výšce 530–545 m. Oblast s nálezy představuje protáhlý pruh o délce 750 m, na němž se nálezy koncentrují do zhruba tří míst. Soubor štípané industrie z lokality Polná 1 čítá 51 kusů. Surovinové spektrum artefaktů je poměrně bohaté. V kolekci převažují rohovce typu Krumlovský les (29 ks), dále jsou v ní zastoupeny rohovce ortenburské jury, varieta Flintsbach (10 ks; obr. 23: 3), silicity glacigenních sedimentů (4 ks), dva kusy radiolaritu červené a nazelenalé formy, jeden kus patinované plazmy a jeden kus červeného jaspisu; čtyři kusy jsou přepálené. Z hlediska technologického lze v kolekci odlišit jedenáct jader sekundárně využitých jako retušéry/otloukače s početnými jizvami po hranách (obr. 23: 1, 2, 5), devět retušovaných nástrojů nepravidelných tvarů (obr. 23: 7), dvě čepele (obr. 23: 6), jednu proximální část široké čepele retušované po obou stranách, jedno škrabadlo (obr. 23: 4) a 27 kusů debitaže.

Lokalita Polná 2 se nachází 1,6 km severně od lokality Polná 1 v trati „Pod Spravedlností“ nad Zimovým rybníkem v nadmořské výšce 510–525 m. Jedná se o plochý ostroh obtékaný ze severu i z jihu drobnými vodotečemi. Celá plocha ostrohu je zemědělsky obdělávaná. Kamenná industrie byla nalezena v severní části ostrohu. Soubor štípané industrie z lokality Polná 2 čítá sedm kusů. Na lokalitě byly nalezeny i artefakty datované rámcově do pozdního eneolitu (viz Eneolit). V kolekci je nejvíce rohovců typu Krumlovský les (5 ks), dále dva kusy patinované plazmy. Z hlediska technologického lze v kolekci odlišit pět retušovaných ústěpů nepravidelných tvarů, dvě jádra (obě z plazmy), která jsou silně patinovaná.

Získané kolekce lze srovnat s předneolitickými kolekcemi v povodí řeky Jihlavy (Eigner et al. 2015), jejíž tok je vzdálen od Polné zhruba 12 km. Kolekce z Polné jsou podobné kolekcím z horního Pojihlaví v několika ohledech: orientací převážně na moravské silicity a dále na rohovce importované z Bavorska, zároveň na polské silicity, na místní křemičité zvětraliny a na červenavé jaspisy neznámé proveniencie. Z technologického hlediska se lokality v Polné podobají předneolitickým lokalitám v povodí Jihlavy také v tom, že některá jádra byla sekundárně využita jako retušéry/otloukače. Nalezené retušované ústěpy jsou nepravidelné a neobsahují prozatím žádný chronologicky citlivější nástroj. Zcela však chybí i vyspělá čepelová jádra typická pro období mladého paleolitu i pro období neolitu. Při celkové prospekci katastru Polné M. Švec nenašel prozatím, vyjma nepočtených eneolitických artefaktů, jinou kamennou industrii. Kolekce štípané industrie pod vrcholem Celenského kopce (Polná 1) a na ostrožně nad Zimovým rybníkem (Polná 2) umožňuje území interpretovat jako sídliště, nebo přechodné

Obr. 23. Polná. Štípaná kamenná industrie z lokality Polná 1. Kresba M. Švec.

Fig. 23. Polná. Chipped stone industry from the Polná 1 site. Drawing by M. Švec.

0 3 cm

tábory lovců a sběračů pozdního paleolitu, či mezolitu. Ačkoli lokality v Polné patří už do povodí Sázavy, resp. Labe, zdá se, že jsou minimálně surovinovým spektrem a morfologií artefaktů spojeny s lokalitami kolem horního toku Jihlavy, které leží až za rozvodím Sázavy. Největší zastoupení rohovce typu Krumlovský les v kolekcích z Polné ukazuje, že směrem k Jihlavě (na jejímž pravém břehu o cca 70 km vzdušnou čarou dále lze surovinu získat) byl pro předneolitické obyvatelé Polné výchoz suroviny nejdostupnější. Ke zvláštnímu postavení suroviny od Krumlovského lesa v kolekcích z Polné ukazují ostatně i intenzivně obroušené či otlučené hrany jedenácti nalezených jader. Nemůžeme zřejmě zcela vyloučit souvislost předneolitického osídlení Polné se zaznamenanou těžbou rohovců v Krumlovském lese právě v období mezolitu (Oliva 2022). Popsané nálezy z Polné z pozdního paleolitu, či mezolitu by mohly změnit názor na neprůchodnost Českomoravské vrchoviny v pravěku. Je možné, že skrze katastr Polné probíhala jedna z přirozených cest z Moravy do Čech (a naopak) již na sklonku paleolitu (ostatně ve středověku skrze Polnou vedla významná Haberská stezka).

Poděkování: doc. Martin Oliva (Moravské zemské muzeum), Petr Škrdla (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.), Jaroslav Bartík (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.).

Literatura

Eigner, J., Bartík, J., Petr, L. 2015: Předneolitické osídlení horního Pohlaví – K nálezovému potenciálu Českomoravské vrchoviny. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* C(1), 33–95.

Oliva, M. 2022: *Těžební krajinou předků*. Brno: Moravské zemské muzeum.

Summary

Two sites with stone tools were discovered in Polná (Jihlava District) in 2019. These sites, dated to the Late Paleolithic or Mesolithic periods, suggest the presence of hunter-gatherer groups. The tools were made of diverse raw materials, mainly cherts from the Krumlovský les and Bavaria (Fig. 23). From the technological perspective, the sites align with pre-Neolithic sites near the River Jihlava basin. This finding may indicate that the road connecting Bohemia and Moravia (or the Danube and Elbe) passed through Polná as early as the Late Paleolithic or Mesolithic periods.

Martin Švec, Jan Krása

Prusy-Boškůvky (k. ú. Boškůvky, okr. Vyškov) „Na Klučích“; kóta 321 m.

Mladý paleolit. Sídliště. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: 1 ks dočasně u nálezce, ostatní v Moravské zemské muzeum – Ústav Anthropos.

Lokalizace: WGS-84: 49.2485269N, 17.0671072E

V zimě 2022 byla autorem zprávy na základě topografie s pomocí programu Analýza výškopisu (<https://ags.cuzk.cz/av/>) vytipována v rámci vyhledávání nových poloh diluviálního osídlení Litenčické pahorkatiny kóta 321 m, na katastru místní části Boškůvky v polní trati „Na Klučích“. Poloha se jeví jako perspektivní možnost pro paleolitické osídlení kultury aurignacien.

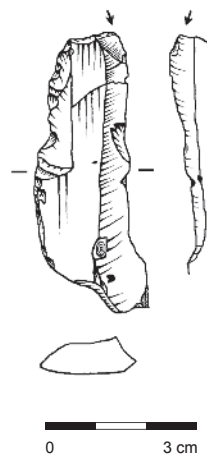
Dne 6. 4. 2022 zde pisatel provedl první průzkum, při němž bylo nalezeno 21 kusů paleolitických artefaktů. Následná pochůzka na podzim téhož roku přinesla dalších osm kusů. V surovinovém spektru výrazně převažuje rohovec typu

Troubky-Zdislavice, pěti kusy je zastoupen silicit glacienních sedimentů (SGS) a třemi kusy rohovec typu Krumlovský les. Úštěpy vysoce převažují nad dvěma čepelemi. Z formálních nástrojů se vyskytlo pouze rydlo na čepeli ze SGS (obr. 24).

Domnívám se, že tato malá satelitní lokalita souvisí se stanicí Orlovice I – Lysá hora, která se nachází 1 km východním směrem v dominantní poloze na severním výběžku Žešova, a v současnosti je již těžbou šterkopísku z větší části zničena.

Literatura

Neuveveno.

Obr. 24. Prusy-Boškůvky. Rydlo. Kresba P. Šmacha.

Fig. 24. Prusy-Boškůvky. Burin. Drawing by P. Šmacha.

Summary

In 2022, a total of 29 Paleolithic artefacts were collected during surface surveys in ‘Na Klučích’ field (Bošůvky cadastral area, Vyškov District) at an elevation of 321 m. The predominant raw material in the assemblage is Troubky-Zdislavice-type chert, with five pieces made of silicite from glacial sediments and three pieces made of Krumlovský les-type chert. Flakes significantly outnumber blades. Among the formal tools, only one burin on a silicite blade was found (Fig. 24).

Petr Šmacha

Radostice (k. ú. Radostice u Brna, okr. Brno-venkov) „Cejp“; Radostice 2.

Mladý paleolit. Sídliště. Povrchový sběr. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: Moravské zemské muzeum – Ústav Anthropos.

Lokalizace: WGS-84: 49.1278225N, 16.4877131E

Dne 20. 8. 2023 byla na základě archeologického deníku majora Lavického autorem zprávy v terénu ověřena poloha paleolitické lokality na katastru obce Radostice.

Major J. Lavický v deníku na str. 107 uvádí (Lavický 1935–1943), že na vrstevnici 310 m ve vzdálenosti 1 km jihovýchodně od kostela v Radosticích, severně od cesty do Ořechova objevil malou paleolitickou stanicí a vyzdvihl zde celkem 22 kusů paleolitické štípané industrie. Dnes se toto místo nachází na vrcholu hřbetu na vrstevnici 313 m. Císařské povinné otisky stabilního katastru 1 : 2 880 – Morava a Slezsko místo uvádějí jako Cegp. Podařilo se mi zde dohledat čtyři kusy patinované štípané